

VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBA PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS

2022 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2023 m. kovo 17 d. Nr. 9-1718

Vilnius

VADOVO PRANEŠIMAS

2022 m. pasieniečiams buvo įtempti, kupini veiklos ir nesibaigiančių iššūkių.

Dar užpernai Baltarusijos pradėta didelio masto hibridinė ataka prieš Lietuvą ir Europos Sąjungą, kurios smaigalyje buvo neteisėtos migracijos krizės sukėlimas, tęsėsi ir pernai. Vasario 24-ąją susidūrėme su visiškai nauja ir kraupia realybe – kita agresorė pradėjo karą užpildama Ukrainą.

Tokia geopolitinė situacija negalėjo nepaveikti ir VSAT, statutinės įstaigos su ypatingomis funkcijomis tiek taikos, tiek karo metu, darbo.

Su brutalią agresiją patiriančiais broliais ir seserimis ukrainiečiais kartu buvome ne tik mintyse ir maldose už šios valstybės nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir jos žmonių, taip pat ir pasieniečių, gyvybes. Kiek įmanoma, padėjome ir materialiais dalykais, kurie kare gyvybiškai svarbūs, ir savo profesine patirtimi. Šiomet irgi nesustosime to darę.

Suvaldant neteisėtos migracijos iš Baltarusijos spaudimą svarbu tai, kad praėjusiais metais tai jau nebuvo naujas dalykas ir kad pasieniečiams labai pravertė 2021-ųjų antroje pusėje įgyta patirtis. Vadovavomės nepaprastosios padėties metu Lietuvoje veikusia nauja teisine baze ir mums suteiktais įrankiais stabdyti sveiku protu nesuvokiamus kaimynų Rytuose veiksmus.

Išskirtiniais įvykiais VSAT veikloje tapo ir fizinio barjero pasienyje su Baltarusija įrengimas bei sėkmingai įgyvendinti projektai praktiškai prie visos šios sienos įdiegiant modernias sienos stebėjimo sistemas. Tiek fizinis barjeras, tiek sienos stebėjimo sistemos yra ypatingai svarbūs viso sienos apsaugos komplekso komponentai. To paties komplekso, kurio viena iš grandžių yra žmonės, t. y. pasieniečiai, savo sunkiu darbu kasdien užtikrinantys valstybės sienų saugumą.

Praėję metai tapo rekordiniais užkardant į Lietuvą gabenamos kontrabandos srautus. Praktiškai visa ji yra siunčiama iš tos pačios Baltarusijos ir, kaip neteisėtos migracijos atveju, palaikoma bei skatinama šios šalies tarnybų. Rekordiniai per pastaruosius daugiau kaip 20 metų tapo ir neteisėto žmonių gabenimo per sieną išaiškinimo rezultatai, pasieniečių sulaikytų šia veikla užsiimančių asmenų statistika bei kiti VSAT veiklos rodikliai. Kartu tai reiškė ir smarkiai išaugusius krūvius pasieniečiams.

Įgyvendinta daugybė įvairių techninių tarnybos aprūpinimą sustiprinusių projektų, intensyvūs metai buvo ir bendradarbiaujant tiek su partneriais Lietuvoje, tiek tarptautinėje erdvėje.

Augo tarnybos žinomumo ir visuomenės pasitikėjimo pasieniečiais rodikliai – tai irgi signalizuoja, kad VSAT yra profesionali, į nūdienos realijas greitai reaguojanti organizacija, kurią sudaro motyvuoti ir savo misijai pasišventę darbuotojai.

Situacija pastaruoju metu keičiasi labai greitai. Pavyzdžiui, praėjusių metų pradžioje niekas nebūtų nuspėjęs, kad jau rugsėjį teks uždaryti Medininkų užsieniečių registracijos centrą, o neseniai teko tą patį padaryti ir Kybartuose. Akivaizdu, kad svarbių permainų bus ir 2023-iaisiais, todėl pasieniečių laukia dar vieni sudėtingi metai.

Neabejotina, kad sugebėsime įveikti visas problemas ir rūpesčius – taip galima sakyti matant pastarųjų metų VSAT darbus. Turime darbingą ir patyrusį kolektyvą. Jis nekart įrodė ir dar įrodys, kad nieko neįmanomo nėra, kai vienija pareiga Tėvynei.

*Valstybės sienos apsaugos tarnybos
prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vadas*

Rustamas Liubajevs

I SKYRIUS STRATEGINIŲ IR VEIKLOS TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT, tarnyba), įgyvendindama Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestą valdymo sričių 2022–2024 metų strateginio veiklos plano programą „Valstybės sienos apsauga“ (kodas 07-013), prisideda prie 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano 10-ojo strateginio tikslo „Stiprinti nacionalinį saugumą“ ir poveikio rodiklio „Gyventojų, manančių, kad Lietuva saugi šalis gyventi, dalis, proc.“ įgyvendinimo.

1 lentelė. 10-ojo strateginio tikslo „Stiprinti nacionalinį saugumą“ poveikio rodiklis

Poveikio rodiklis (matavimo vienetai)	Pradinė poveikio rodiklio reikšmė (metai)	Faktinės poveikio rodiklio reikšmės			Siektina poveikio rodiklio reikšmė (2022 m.)	Nacionaliniame pažangos plane nustatytos siektinos poveikio rodiklio reikšmės	
		2020 m.	2021 m.	2022 m.		2025 m.	2030 m.
1	2	3	4	5	6	7	8
E-01-001-10-01. Gyventojų, manančių, kad Lietuva – saugi šalis gyventi, dalis, proc.	75 (2020)	75	76	61	77	80	85

Duomenų šaltinis: Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliktos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenys

2022 m. valstybės sienos su Baltarusijos Respublika ruože baigtas įrengti fizinis barjeras ir paspartintas sienos stebėjimo sistemų diegimas. 2022 m. pabaigoje 96,2 proc. visos ES išorės sienos (Lietuvos dalies) buvo stebima moderniomis priemonėmis.

Reaguojant į instrumentaliuzotos migracijos keliamas grėsmes, parengtas Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo pakeitimo projektas, kuriam pritarė Vyriausybė ir kuriuo siūloma įstatymu įtvirtinti galimybę esant valstybės lygio ekstremaliajai situacijai Vyriausybės sprendimu neįleisti į Lietuvos Respublikos teritoriją užsieniečių, kurie pažeidė valstybės sienos kirtimo tvarką.

2 lentelė. Veiklos tikslo „Saugoti valstybės sieną, vykdyti jos kirtimo kontrolę“ poveikio rodiklis

Poveikio rodiklis (matavimo vienetai)	Pradinė poveikio rodiklio reikšmė (metai)	Faktinės poveikio rodiklio reikšmės			Siektina poveikio rodiklio reikšmė (2022 m.)	Nacionaliniame pažangos plane nustatytos siektinos poveikio rodiklio reikšmės	
		2020 m.	2021 m.	2022 m.		2025 m.	2030 m.
1	2	3	4	5	6	7	8
E-07-013-11-01. Visuomenės pasitikėjimas Valstybės sienos apsaugos tarnyba, ne mažiau kaip (proc.)	70 (2020)	70	72	75	70	Netaikoma	Netaikoma

Duomenų šaltinis: Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliktos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenys

Gyventojų apklausos duomenimis, 2022 m. tarnyba pasitikėjo 75 proc. apklaustųjų (planuota reikšmė – 70 proc.). Per pastaruosius trejus metus rodiklio įvykdymas nuosekliai didėja, o 2022 m. pasitikėjimo VSAT rodiklis pasiekė aukščiausią lygį.

Augantį visuomenės pasitikėjimą lėmė gerėjantys VSAT veiklos rezultatai, ypač pastarųjų metų, kai tarnybos ir kitų bendradarbiaujančių institucijų sutelktomis pastangomis pavyko suvaldyti neteisėtos migracijos krizę ir užkardyti organizuotą hibridinę ataką iš Baltarusijos. Pasitikėjimo augimui įtakos turėjo ir augantis teigiamos informacijos apie tarnybos veiklą kiekis viešojoje erdvėje bei kryptingai organizuoti ir vykdyti pasieniečio profesijos populiarinimo renginiai.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 698 (2021 m.) iki 275 sumažėjo valstybės sienos pažeidimų skaičius. 2021 m. valstybės sienos pažeidimų skaičius gerokai išaugo dėl Baltarusijos režimo inicijuoto migrantų antplūdžio. Nors bendras valstybės sienos pažeidimų skaičius 2022 m., palyginti su 2021 m., sumažėjo beveik tris kartus, tačiau išlieka didelis, palyginti su keletu praėjusių metų.

2022 m. gerokai padažnėjo bepiločių orlaivių (dronų) skrydžiai per Lietuvos valstybės sieną arba netoli Lietuvos valstybės sienos – per 2022 m. užfiksuoti 264 (per visus 2021 m. – 134) atvejai, kai stebėti 342 dronų skrydžiai (vienu atveju gali būti stebimi dronų skraidymai pirmyn ir atgal ar stebima dronų grupė). Prie valstybės sienos su Baltarusija dronai pastebėti 243 kartus, stebėjimo metu įvykdė 311 skrydžių, prie sienos su Rusijos Federacija – 21 kartą ir įvykdė 30 skrydžių. Valstybės sienos pažeidimas šiais atvejais nefiksuojaamas.

Ataskaitiniu laikotarpiu cigarečių kontrabandos atvejų skaičius šoktelėjo net 28 proc. Tai susiję su augančiais cigarečių kontrabandos iš Baltarusijos mastais. Reikia pažymėti, kad sustiprinta valstybės sienos su Baltarusija apsauga bei aktyvūs kriminalinės žvalgybos veiksmai padarė įtaką, nustatant daugiau kontrabandos atvejų.

2022 m. užkardytos žalos valstybei dydis (privaloma sumokėti mokesčių suma) – 14,3 mln. Eur (2021 m. per 7,9 mln. Eur), sulaikytų tabako gaminių vertė – per 16,1 mln. Eur (2021 m. per 8,9 mln. Eur).

„Žaliosios“ sienos apsaugos stiprinimas diegiant sienos stebėjimo sistemas verčia kontrabandos gabentojus rinktis tuos pasienio užkardų ruožus, kuriuose sistemos neįrengtos, kur mažesnė rizika būti pastebėtiems. Be to, siekiant suvaldyti neteisėtų migrantų antplūdį, prie sienos su Baltarusija įrengtas fizinis barjeras, jis taip pat tapo papildoma kliūtimi kontrabandos gabentojams.

II SKYRIUS
PROGRAMOS „VALSTYBĖS SIENOS APSAUGA“ ĮGYVENDINIMAS

3 lentelė. Valstybės veiklos srityse įgyvendinamos programos, pažangos ir tęstinės veiklos uždaviniai, jų asignavimai ir kitos lėšos bei poveikio rodikliai

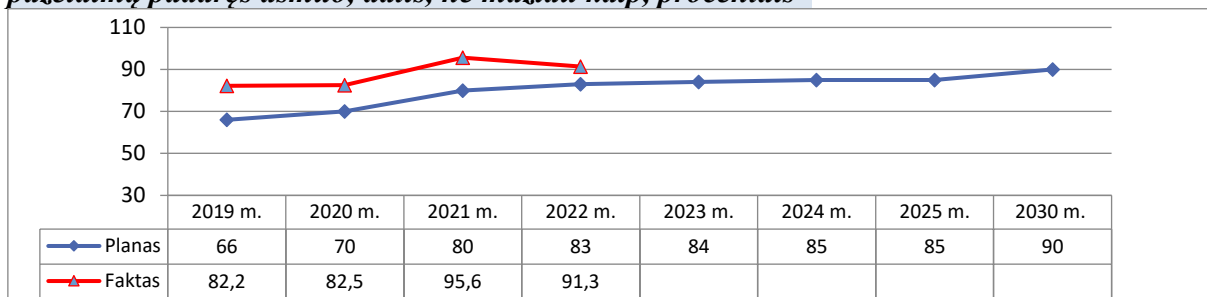
Valstybės veiklos srities, programos, pažangos arba tęstinės veiklos uždavinio, poveikio rodiklio kodas	Valstybės veiklos srities, programos, pažangos arba tęstinės veiklos uždavinio, poveikio rodiklio pavadinimas	Asignavimai ir kitos lėšos (tūkst. Eur)				Poveikio rodiklių reikšmės						
		Planas (įskaitant patikslinimus)	Vykdymas	Plano įvykdymo proc.	Vykdymas nuo pažangos uždavinio įgyvendinimo pradžios	Faktinė poveikio rodiklio reikšmė		Siektina poveikio rodiklio reikšmė	Faktinė poveikio rodiklio reikšmė	Poveikio rodiklio pasiekimo proc.	Siektina poveikio rodiklio reikšmė	
						2020 m.	2021 m.				2022 m.	2022 m.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
07	VIEŠASIS SAUGUMAS											
07-013	Valstybės sienos apsauga	143 816,9	140 740,8	97,9								
07-013-11-01	Užtikrinti valstybės sienos stebėjimą ir patikrinimus kertant sieną bei migracijos procesų kontrolę	121 013	120 935,1	99,9								
R-07-013-11-01-01-01	Europos Sąjungos išorės sienos (Lietuvos dalies), stebimos naudojant modernias sienos stebėjimo technologijas, dalis, proc.					61.2	70.5	100	96.2	96.2		

R-07-013-11-01-01-02	Patikrinimų kertant valstybės sieną ir valstybės sienos kirtimo tvarkos kontrolės efektyvumo koeficientas					0.24	0.24	0.11	0.196	178		
07-013-11-02	Užtikrinti nusikalstamų veikų atskleidimą ir ištyrimą	22 803,9	19 805,7	86,9								
R-07-013-11-02-01	Atlikus rezultatyvius kriminalinės žvalgybos tyrimus užbaigtų bylų dalis, ne mažiau kaip, proc.					87.8	90.6	85	88	103.5		
R-07-013-11-02-02	Valstybės sienos apsaugos tarnybos ištirtų sunkių ir labai sunkių nusikaltimų dalis, ne mažiau kaip, proc.					84	98	79	84	106		
1. Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, iš viso		111 406,9	108 338,3	97,2								
iš jo:		110 310,1	108 310,9	98,2								
1.1. valstybės biudžeto lėšos												
1.2. bendrojo finansavimo lėšos												
1.3. Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos												
1.4. pajamų įmokos ir kitos pajamos		96,8	27,4	28,3								
2. Kiti šaltiniai, išskyrus valstybės valdomų įmonių lėšas ir valstybės kontroliuojamų viešųjų įstaigų lėšas (Europos Sąjungos finansinė parama projektams įgyvendinti ir kitos teisėtai		32 410	32 402,5	100								

Vykdydama programą – *Valstybės sienos apsauga (07-013)*, tarnyba įgyvendino šiuos uždavinius:

Pažangos uždavinys (kodas 07-018-10-06): „Padidinti ES išorės sienos kontrolės veiksmingumą ir sustiprinti neteisėtos migracijos prevenciją ir kontrolę“.

1 paveikslas. „Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo tvarkos pažeidimų¹, kai nustatytas pažeidimą padaręs asmuo, dalis, ne mažiau kaip, procentais“

Duomenų šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniai duomenys

Rodiklis pasiektas ir viršytas. Valstybės sienos kirtimo tvarkos pažeidimų išaiškinamumo rodiklis per keletą pastarųjų metų išlieka aukštas, 2022 m. jis pasiekė 91,3 proc. Išaugęs išaiškintų valstybės sienos pažeidimų procentas 2022 m. susijęs su dideliu neteisėtų migrantų sulaikymo atvejų skaičiumi pasienyje su Baltarusija, įdiegtomis, modernizuotomis (modernizuojamomis) sienos stebėjimo sistemomis, tarnybinių šunų pagalba, taip pat pasitelktomis papildomomis žmogiškosiomis bei techninėmis pajėgomis, skirtomis ES išorės sienos apsaugai.

2022 m. neteisėta migracija išliko hibridinės atakos, naudojamos kaimyninės Baltarusijos režimo, įrankiu, keliančiu grėsmę tiek ES išorės sienų saugumui, tiek Lietuvos bei kitų ES šalių vidaus saugumui bei prieglobsčio sistemos veikimui. Iš viso 2022 m., vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu „Dėl Nepaprastosios padėties įvedimo“ (toliau – NP Nutarimas), į Lietuvą buvo neįleista 11 211 asmenų (2021 m. – 8 106), dar 231 užsienietis buvo sulaikytas už neteisėtą valstybės sienos perėjimą (2021 m. – 4343 asmenys).

Nors valstybės sienos infrastruktūros modernizavimas (įrengtas fizinis barjeras ir įdiegtos sienos stebėjimo sistemos) reikšmingai prisidėjo prie valstybės sienos pažeidžiamumo išaiškinimo didinimo ir pažeidimų latentškumo sumažinimo, tačiau Baltarusijos režimo palankių sąlygų užsieniečiams nekliudomai kirsti valstybės sieną iš Baltarusijos į Lietuvą sudarymas tebeišliko vienu iš lemiamų veiksnių, skatinančių neteisėtą migraciją iš Baltarusijos. Antrus metus iš eilės Baltarusijos pareigūnai aktyviai prisidėdavo prie neteisėtos migracijos – ne tik nukreipdavo migrantus į ruožus, kur fizinis barjeras nebus įrengtas dėl gamtinių sąlygų, arba į ruožus, kur dar nebuvo įdiegta techninių stebėjimo sistemų, bet ir prisidėdavo prie fizinio barjero gadinimo.

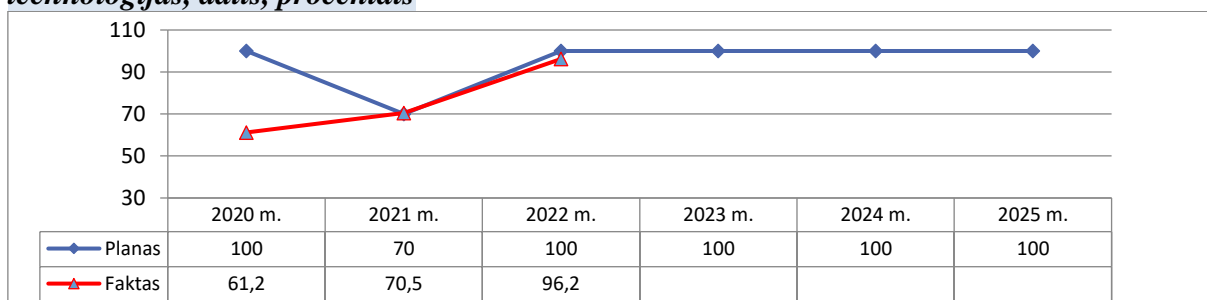
Dažniausiai 2022 m. neteisėtai į Lietuvą mėgino patekti Afganistano, Irano, Sirijos ir Egipto piliečiai Daugumoje atvejų užsieniečiai į Baltarusiją atvykdavo iš Rusijos Federacijos, nors pasitaikydavo ir tokių, kurie į Baltarusiją buvo atvykę dar 2021 m. pabaigoje.

Įtaką neteisėtai migracijai 2022 m. padarė ir Rusijos Federacijos prieš Ukrainą pradėta vykdyti atvira karinė agresija. Ji ne tik sukėlė masinį Ukrainos piliečių pasitraukimą iš savo šalies, bet ir paskatino pačią Rusiją ir Baltarusiją vykdyti dar agresyvesnę politiką prieš savo šalių gyventojus, tokiu būdu paskatinant dalį šių valstybių piliečių palikti savo šalį ir pasirinkti neteisėto atvykimo būdą į Lietuvą, turint tikslą gauti prieglobstį. Todėl 2022 m. stebėtas padidėjęs neteisėtai valstybės sieną kertančių ir Lietuvoje prieglobsčio prašančių Baltarusijos piliečių skaičius (sulaikyti 165 Baltarusijos piliečiai, iš jų 160 pateikė prieglobsčio prašymus Lietuvoje).

¹ Valstybės sienos kirtimo tvarkos pažeidimu laikomas neteisėtas asmens ar asmenų grupės valstybės sienos perėjimas, t. y. valstybės sienos kirtimas ne per pasienio kontrolės punktus.

Pirmas veiklos uždavinys (kodas 07-013-11-01): Užtikrinti valstybės sienos stebėjimą ir patikrinimus kertant sieną bei migracijos procesų kontrolę.

2 paveikslas. ES išorės sienos (Lietuvos dalies), stebimos taikant modernias sienos stebėjimo technologijas, dalis, procentais

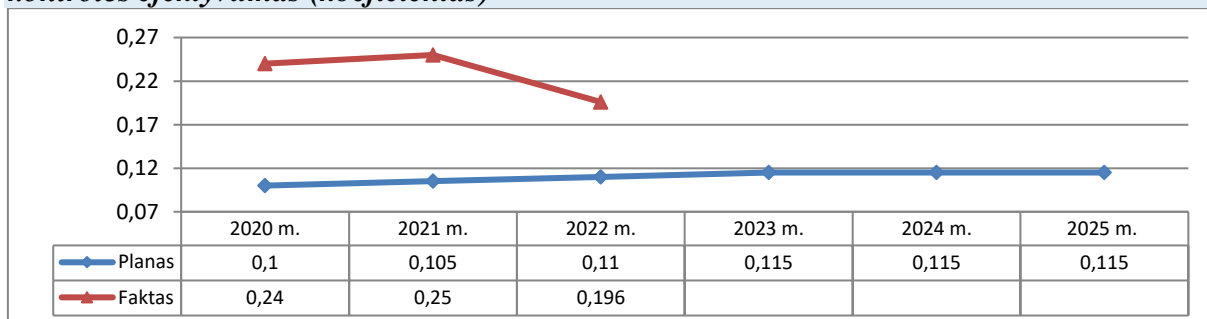
Duomenų šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniai duomenys

Rodiklis nepasiektas. 2022 m. užbaigus keturis sienos stebėjimo sistemų diegimo projektus (Kapčiamiesčio, Kabelių, A. Barausko, Adutiškio pasienio užkardose) Europos Sąjungos išorės sienos (Lietuvos dalies), stebimos naudojant modernias sienos stebėjimo technologijas, dalis pasiekė 96,2 proc.

Dėl atskirų elementų tiekimo sutrikimų, fizinio barjero ir sienos stebėjimo sistemų diegimo vienu metu sienos stebėjimo sistemų diegimas Puškų ir Tverečiaus pasienio užkardose užtruko. Projektus planuojama užbaigti 2023 m. pirmajame ketvirtyje.

Įgyvendinus šiuos projektus sienos stebėjimo sistemomis bus stebima (bus sudaryta galimybė stebėti) iki 100 proc. ES išorės sienos.

3 paveikslas. Patikrinimų kertant valstybės sieną ir pasienio kontrolės punktų teisinio režimo kontrolės efektyvumas (koeficientas)

Duomenų šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniai duomenys

Rodiklis pasiektas ir viršytas. Patikrinimų kertant valstybės sieną ir pasienio kontrolės punktų (toliau – PKP) teisinio režimo kontrolės efektyvumą 2022 m. lėmė vis dar gerokai mažesnis (apie 45 proc.) valstybės sieną kertančių asmenų srautas, palyginti su prieš pandeminiu laikotarpiu (2022 m. valstybės sieną kirto 6 357 324 asmenys, kai 2019 m. jų buvo net 11 724 210). Mažą valstybės sieną kertančių asmenų srautą lėmė dėl COVID-19 pandemijos Lietuvoje paskelbto karantino iki 2022 m. gegužės 1 d. įvesti draudimai ir ribojimai kirsti valstybės sieną, dėl migrantų antplūdžio visus metus sustabdyta 14 pasienio kontrolės punktų veikla bei nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. nustatytas Rusijos Federacijos piliečių vykimo per Europos Sąjungos išorės sieną apribojimas.

Suvaldžius migrantų krizę, valstybės sienos pažeidėjų skaičius sumažėjo kartais (nuo 4393 pažeidėjų 2021 metais iki 280 pažeidėjų 2022 metais). Dažniausiai valstybės sieną pažeidžia Baltarusijos piliečiai, kurie, siekdami išvengti dėl Rusijos karinės agresijos Ukrainoje galimos visuotinės mobilizacijos Baltarusijoje, neteisėtai kerta valstybės sieną ir prašosi prieglobsčio.

Bendras valstybės sienos pažeidimų skaičius, palyginti su 2021 metais, sumažėjo beveik tris kartus, tačiau išlieka didelis, palyginti su keletu praėjusių metų.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 698 (2021 m.) iki 275 sumažėjo valstybės sienos pažeidimų skaičius. 2021 m. valstybės sienos pažeidimų skaičius gerokai išaugo dėl Baltarusijos režimo inicijuoto migrantų antplūdžio. Nors bendras valstybės sienos pažeidimų skaičius, palyginti su 2021 m., sumažėjo beveik tris kartus, tačiau išlieka didelis, palyginti su keletu praėjusių metų.

Iš viso 2022 m., vadovaujantis NP nutarimu, į Lietuvą buvo neįleista 11 211 asmenų (2021 m. – 8 106). Dažniausiai neteisėtai į Lietuvą mėgino patekti Afganistano, Irano, Sirijos ir Egipto piliečiai. Daugumoje atvejų užsieniečiai į Baltarusiją atvykdavo iš Rusijos Federacijos, nors pasitaikydavo ir tokių, kurie į Baltarusiją buvo atvykę dar 2021 m. pabaigoje. Tarp pastarųjų dominavo Irako ir Sirijos piliečiai.

Dažnai neteisėti migrantai valstybės sieną kirsdavo didelėmis grupėmis – nuo 20 iki 35 asmenų. Dažnai būdavo sulaikomos skirtingų pilietybių užsieniečių grupės (pvz., Egipto ir Afganistano piliečiai, Irano ir Afganistano, Sirijos ir Egipto piliečiai), o tai, savo ruožtu, suponuoja, kad tokios grupės buvo sąmoningai sukomplektuojamos Baltarusijos Respublikos pusėje ir, labai tikėtina, su Baltarusijos pareigūnų pagalba.

2022 m. pabaigoje sienos stebėjimo sistemomis buvo stebima 100 proc. jūros sienos (119,65 km); 100 proc. išorės sienos su Rusijos Federacija (275 km) ir 94 proc. išorės sienos su Baltarusijos Respublika (638 km).

Per 2022 m. įdiegtos sienos stebėjimo sistemos Varėnos pasienio rinktinės Kapčiamiesčio pasienio užkardos veikimo teritorijoje (51,19 km ilgio ruože), Kabelių pasienio užkardos veikimo teritorijoje (45,09 km ilgio ruože), A. Barausko pasienio užkardos veikimo teritorijoje (65,60 km ilgio ruože) ir Vilniaus pasienio rinktinės Adučiškio pasienio užkardos veikimo teritorijoje (48,41 km ilgio ruože).

Prasidėjus Rusijos karinei agresijai prieš Ukrainą išaugo plieno kainos, sutriko atskirų sistemų elementų tiekimas, dėl to nepavyko iki 2022 m. pabaigos įdiegti sienos stebėjimo sistemų Vilniaus pasienio rinktinės Puškų ir Tverėčiaus pasienio užkardose (apie 40 km ruože). Projektų vėlavimui įtakos turėjo ir fizinio barjero bei sienos stebėjimo sistemų diegimas vienu metu, kai dėl įrengiamo fizinio barjero nebuvo galimybės tame pačiame ruože vykdyti sienos stebėjimo sistemos diegimo darbų. Planuojama šiuos projektus įgyvendinti 2023 m. pirmajame ketvirtyje. Įgyvendinus šiuos projektus 100 proc. ES išorės sienos (Lietuvos dalies) bus stebima (sudaryta galimybė stebėti) moderniomis sienos stebėjimo technologijomis.

Per 2022 m. baigtas įrengti fizinis barjeras (530,8 km) ir koncertina (356,6 km) prie valstybės sienos su Baltarusijos Respublika.

Asmenų, kirtusių valstybės sieną per PKP, skaičius mažėjo jau antrus metus iš eilės ir palyginti su priešpandeminiu laikotarpiu (2019 m.) sumažėjo 45 proc. Mažėjančius asmenų srautus per PKP lėmė tie patys veiksniai kaip ir 2020 m. ar 2021 m. – dėl COVID-19 pandemijos Lietuvoje paskelbto karantino įvesti draudimai ir ribojimai kirsti valstybės sieną, taip pat nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. nustatytas Rusijos Federacijos piliečių vykimo per Europos Sąjungos išorės sieną apribojimas.

Tarnybos pareigūnų darbo užmokestis nuosekliai auga. 2022 m. tarnybos asignavimai darbo užmokesčiui padidėjo 10,6 proc. Šios papildomos lėšos sudarė galimybę 7,2 proc. padidinti pareigūnų darbo užmokestį. 2022 m. vidutinis pareigūnų darbo užmokestis nuo 1067 Eur (2021 m.) padidėjo iki 1144 Eur.

Dalyvauta FRONTEX koordinuojamose tarptautinėse operacijose, skirtose masiniam užsieniečių antplūdžiui prie ES išorės sienų ir ES viduje suvaldyti. 2022 m. 99 tarnybos pareigūnai dalyvavo ar tęsė dalyvavimą FRONTEX koordinuojamose bendrose operacijose. VSAT sraigtasparnis EC-135 su įgula dalyvavo FRONTEX koordinuojamoje bendroje operacijoje „Poseidon 2022“ Graikijos Respublikoje, Lesbo saloje, patruliavimų metu aptikta 13 valčių, kuriomis buvo gabenama apie 240 asmenų. Tarnybos kateris „Boomeranger 021“ dalyvavo FRONTEX koordinuojamoje bendroje operacijose „Themis 2022“ Italijoje, Pantelerijos saloje. Patruliavimų metu aptikta 40 plaukiojimo priemonių, sulaikyta 240, kaip įtariama, neteisėtų migrantų. Ataskaitiniu

laikotarpiu Lietuvoje buvo vykdoma FRONTEX koordinuojama bendra operacija „Terra 2022“, kurioje dalyvavo 227 VSAT pareigūnai ir 213 FRONTEX nuolatinio korpuso operacinių darbuotojų.

Organizuota 280 kvalifikacijos tobulinimo renginių, iš jų 165 vyko nuotoliniu būdu. Organizuoti 6 FRONTEX renginiai, Pasieniečių mokyklą baigė ir pasieniečio kvalifikaciją įgijo 116 pirminio profesinio mokymo kursantų, Pasieniečio įvadinio mokymo kursus baigė 9 kursantai. Jie buvo įdarbinti VSAT padaliniuose.

Vykdytos informacinės ir konsultacinės priemonės visuomenei, pasienio gyventojams, moksleiviams apie kontrabandos (šešėlinės ekonomikos) žalą valstybei. Pasieniečių mokykla sukūrė ir išplatino prevencinę medžiagą apie nepilnamečių nusikalstamumą ir įtraukimą į nusikalstamas veikas (kontrabandą). Organizuoti šviečiamojo pažintinio pobūdžio renginiai: organizuoti moksleivių apsilankymai pasienio užkardose ir Pasieniečių mokykloje, pristatyta pasieniečio profesija, organizuotos pažintinės ekskursijos į pasienio rinktinių saugomus valstybės sienos ruožus ir struktūrinius padalinius mokiniams, pedagogams, Jaunojo pasieniečių būrelių nariams ir kt.

Panaudojus valstybės biudžeto ir ES lėšas nuosekliai augo pareigūnų aprūpinimo pagal nustatytus standartus dalis, 2022 m. ji padidėjo iki 70,7 proc. (planas – 68 proc.).

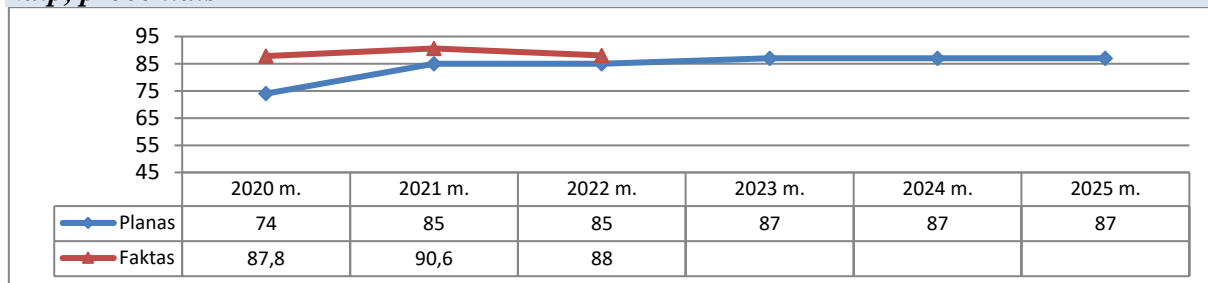
2022 m. iš valstybės biudžeto aprūpinimui pagal standartą buvo skirta 4 338 tūkst. Eur.

Migrantų krizei prie sienos su Baltarusijos Respublika valdyti 2022 m. panaudota apie 8 000 tūkst. Eur. ES skirtų lėšų.

Įsigyta ginkluotės, ekipuotės bei specialiųjų priemonių, kompiuterinės ir ryšio technikos, tarnybinės uniformos, taip pat įsigyta bepiločių orlaivių užkardymo priemonių (antidronų), mikroautobusų.

Antras veiklos uždavinys (kodas 07-013-11-02): Užtikrinti nusikalstamų veikų atskleidimą ir ištyrimą.

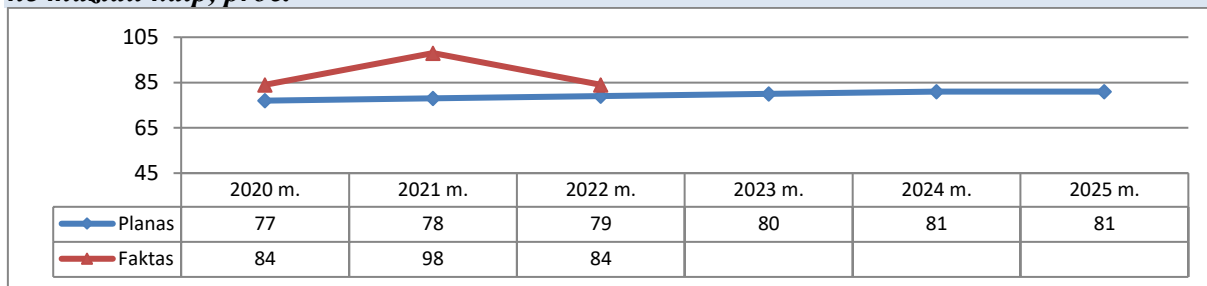
4 paveikslas. Atlikus rezultatyvius kriminalinės žvalgybos tyrimus, užbaigtų bylų dalis, ne mažiau kaip, procentais

Duomenų šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniai duomenys

Rodiklis pasiektas ir viršytas. Vykdamt kriminalinę žvalgybą ir atliekant kriminalinės žvalgybos tyrimus rezultatyviais kriminalinės žvalgybos tyrimais užbaigtų bylų dalis 2022 m. sudarė 88 proc. (planas – 85 proc.). Keletą metų pavyksta išlaikyti aukštą kriminalinės žvalgybos tyrimų rezultatyvumą, kurį lemia diegiami efektyvūs tyrimo algoritmai, plėtojama analitinė veikla, techniniai ir kiti kriminalinės žvalgybos pajėgumai.

5 paveikslas. Valstybės sienos apsaugos tarnybos ištirtų sunkių ir labai sunkių nusikaltimų dalis, ne mažiau kaip, proc.

Duomenų šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniai duomenys

Rodiklis pasiektas ir viršytas. Įtariamųjų sulaikymas įvykio vietoje bei supaprastinto proceso (BPK 426 str. teismo baudžiamojo įsakymo) taikymas lėmė ženklų sunkių ir labai sunkių nusikalstamų veikų ištyrimo procentą.

Ataskaitiniu laikotarpiu kontrabandos atvejų skaičius šoktelėjo 28 proc. Tai susiję su augančiais cigarečių kontrabandos iš Baltarusijos mastais, taip pat nustatytą kontrabandos atvejų skaičiaus augimui turėjo įtakos sustiprinta valstybės sienos su Baltarusija apsauga bei aktyvūs kriminalinės žvalgybos veiksmai.

Dažniausiai pasitaikantis kontrabandos dalykas – tabako gaminiai, jų sulaikyta rekordiškai daug – 4 322 114 pakelių ir tai 72 proc. viršija per 2021 m. sulaikytų cigarečių kiekį (2 509 217 pakelių). Dažniausia kontrabandinė prekė – baltarusiški rūkalai, 99 proc. kontrabandinių rūkalų pažymėti Baltarusijos akcizo ženklais.

Dėl Baltarusijos Respublikos įvesto bevizio režimo Lietuvos, Lenkijos, Latvijos piliečių kelionėms į Baltarusiją išaugus keleivių srautams, intensyvėja smulki kontrabanda per PKP lengvaisiais automobiliais.

Dėl ES įvestų sankcijų Baltarusijos ir Rusijos vežėjams sumažėjo krovinių transporto priemonių srautas per PKP – anksčiau didelę dalį kontrabandinių krovinių gabendavę vilkikais, kontrabandos gabentojai persiorientuoja į geležinkelius – auga traukiniais gabenamų tabako gaminių apimtys.

Cigarečių kontrabandai vis dažniau naudojamos bepilotės skraidymo priemonės. Per 2022 m. 49 atvejais cigaretės buvo atgabentos dronais (per visus 2021 m. – 17). Tiesa, šiuo būdu gabenami nedidelės apimties cigarečių kroviniai.

Dažnėjantys sulaikymai, augantys sulaikytų cigarečių kiekiai byloja apie tai, kad VSAT taikytos sienos apsaugos stiprinimo fizinės ir techninės priemonės, naujų kriminalinės žvalgybos algoritmų diegimas ir plėtojimas, bendrų priemonių su kitomis kontrolės institucijomis, ūkio subjektais vykdymas duoda rezultatą – vis sunkiau kontrabandos gabentojams vykdyti savo veiklą.

Užkardytos žalos valstybei dydis (privaloma sumokėti mokesčių suma) 2022 m. pasiekė 14,3 mln. Eur, tai beveik du kartus didesnė suma nei 2021 metais (2021 m. per 7,9 mln. Eur), sulaikytų tabako gaminių vertė – per 16,1 mln. Eur (2021 m. per 8,9 mln. Eur).

Ataskaitiniu laikotarpiu 75 proc. visų tabako gaminių sulaikyta pagal kriminalinės žvalgybos informaciją bei vykdant ikiteisminio tyrimo veiksmus. Absoliuti dauguma (99 proc.) kontrabandinių rūkalų pažymėti Baltarusijos akcizo ženklais. Dažniausiai gabenama Gardino tabako fabriko „Neman“ produkcija: „Fest“, NZ, „Minsk“ cigaretės.

2022 m. už korupcines nusikalstamas veikas įtarimai pareikšti 7 tarnybos pareigūnams.

2022 m. buvo sulaikytas didžiausias skaičius VSAT istorijoje gabentųjų (231) ir jų gabenamų migrantų (885) bei pradėta daugiausia ikiteisminių tyrimų (168) dėl neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 str.

Dėl būtinybės neteisėtiems migrantams įveikti sustiprintą Lietuvos valstybės sieną didėjo neteisėtos migracijos paslaugas teikiančių asmenų / nusikalstamų grupuočių paklausa, todėl intensyvėjo nusikalstamų tinklų, užsiimančių neteisėtu žmonių gabenimu, veikla.

2022 m. ne tik intensyvėjo neteisėtas žmonių gabenimas, bet ir buvo fiksuotos naujos neteisėto žmonių gabenimo pasireiškimo formos, pvz., užsieniečių gabenimas per Vilniaus oro uostą, parūpinant jiems lėktuvo bilietus ir klastotus dokumentus.

Ataskaitiniu laikotarpiu VSAT vidutinė nusikalstamų veikų tyrimo trukmė trumpėjo ir siekė 83 kalendorines dienas (planuota reikšmė 112 kalendorinių dienų) dėl padidėjusios nusikalstamų veikų, ištirtų ekonomiškiausiu procesu, dalies, kuri 2022 m. nuo visų ištirtų nusikalstamų veikų sudarė 67 proc.

Iš viso per 2022 m. VSAT buvo pradėti 762 ikiteisminiai tyrimai (2021 m. – 471), užregistruotos 846 nusikalstamos veikos (2021 m. – 540).

Ataskaitiniu laikotarpiu Užsieniečių registracijos centre apgyvendinti 585 užsieniečiai. Palyginti su atitinkamu 2021 m. laikotarpiu, apgyvendintų užsieniečių skaičius sumažėjo 261 proc., didžiąją užsieniečių dalį sudarė perkelti iš kitų užsieniečių apgyvendinimo centrų (2021 m. gegužės mėn. prasidėjus nelegalių migrantų antplūdžiui iš Baltarusijos Respublikos apgyvendintų užsieniečių skaičius intensyviai didėjo).

Per 2022 m. buvo įvykdyti 39 sprendimai dėl užsieniečių išsiuntimo bei 339 grąžinimo sprendimai. Įvykdyta 18 užsieniečių perdavimų kitoms ES valstybėms narėms, atsakingoms už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą. Vidutinė nelegalių migrantų buvimo trukmė Užsieniečių registracijos centre (toliau – URC) – 49,4 paros. Bendras iš Lietuvos Respublikos išvykusių užsieniečių skaičius – 404 užsieniečiai. Palyginti su 2021 m. tuo pačiu laikotarpiu, įvykdytų sprendimų skaičius padidėjo 6 proc., padidėjimo priežastis – lankstus sprendimų dėl išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos pakeitimas į grąžinimo sprendimus, piniginių išmokų mokėjimas savanoriškai grįžtantiems.

Per 2022 m. Kybartų užsieniečių registracijos centre (toliau – KURC) apgyvendinti 835 užsieniečiai. Įvykdytas 219 asmenų savanoriškas grąžinimas į kilmės šalį. Didžiausias skaičius į Iraką – 149. Taip pat buvo įvykdyti 8 sprendimai dėl užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos.

Ataskaitiniu laikotarpiu Medininkų užsieniečių registracijos centre (toliau – MURC) apgyvendinta 530 užsieniečių. Įvykdytas 21 asmens savanoriškas grąžinimas į kilmės šalį. Didžiausias skaičius į Iraką – 15. Taip pat buvo įvykdyti 4 sprendimai dėl užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos.

2022 m. rugsėjo 9 d. VSAT vado įsakymu Nr. 4-242 Medininkų užsieniečių registracijos centras buvo uždarytas. Iki šios datos iš MURC į URC buvo perkelta 192, į KURC – 104, į Ruklos pabėgėlių priėmimo centrą – 171 užsienietis. Išvyko gyventi savo nurodytu adresu Lietuvos Respublikoje Migracijos sprendimu – 32 užsieniečiai, teismo sprendimu – 27 užsieniečiai.

III SKYRIUS

ĮSTAIGOS 2022 METŲ VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

Tarnyba, vykdydama 2022 metų veiklos plane numatytas priemones, pagal kompetenciją įgyvendino Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro prioritetus bei vykdė kitus esminius darbus.

2022 m. buvo tęsiami darbai įgyvendinant projektus „Atvykimo ir išvykimo sistemos reglamento įgyvendinimas“ ir „Europos kelionių informacijos ir leidimų reglamento įgyvendinimas“, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginių projektų portfelio komisijoje 2020 m. balandžio 20 d. Abu projektai vykdomi laikantis patvirtintame plane nurodyto grafiko.

Įgyvendinant projektą „Atvykimo ir išvykimo sistemos reglamento įgyvendinimas“ buvo vykdoma VSAT informacinės sistemos (toliau – VSATIS) atvykimo ir išvykimo sistemos (toliau – AIS) posistemės sukūrimo ir diegimo paslaugų įsigijimo sutartis, atliekamas bandomosios AIS-VSATIS versijos testavimas PKP; vykdomas VSATIS AIS posistemės sukūrimo ir diegimo techninės priežiūros (techninės pagalbos) paslaugų įsigijimas, įsigyta Robotizuota optoelektroninė biometrinių / alfanumerinių duomenų registracijos sistema, kurios įranga diegiama PKP, įsigyti bei PKP įdiegti Informaciniai terminalai (42 vnt.), vykdoma sutartis dėl Lietuvos migracijos informacinės sistemos (MIGRIS) ir AIS integracinės sąsajos sukūrimo paslaugų įsigijimo, įvykdytas VSATIS transporto

priemonių valstybinių numerių nuskaitymo kamerų įsigijimas ir diegimo paslaugų įsigijimo pirkimas, vykdyti kiti darbai.

Igyvendinant projektą „Europos kelionių informacijos ir leidimų (ETIAS) reglamento įgyvendinimas“ buvo parengti ETIAS įgyvendinimui reikalingų teisės aktų projektai, vykdyti darbiniai susitikimai ir konsultacijos, dalyvauta Europos Komisijos ir FRONTEX organizuojamuose ekspertų susitikimuose ETIAS reglamento įgyvendinimo klausimais, vykdyti VSAT pareigūnų nuotoliniai mokymai per Pasieniečių mokyklos nuotolinių mokymų modulį, atliekamas VSATIS ir AIS informacinėje sistemoje kuriamos ETIAS leidimų tikrinimo funkcionalumas, tęsiami ETIAS padalinio infrastruktūros kūrimo darbai, paskelbtas ETIAS nacionalinio stebėjimo sąrašo aplikacijos sukūrimo ir įdiegimo paslaugos pirkimas; įsigyta ir paruošta naudoti vienodai nacionalinei sąsajai skirta įranga ir kuriama AIS sąsajai su ETIAS centrine sistema būtina įranga, skirta ETIAS ir nacionaliniams tinklams integruoti Informatikos ir ryšių departamente prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

Modernizuojant Nacionalinio koordinacinio centro informacinę sistemą (toliau – NKCIS), kuri naudojama įvykiui fiksuoti ir duomenims perduoti į EUROSUR, buvo patobulintos fiksuojamų įvykių ataskaitų formos, sukurtos papildomos įvykių ataskaitų formos ir paieškos langai, atnaujinti žemėlapiai, duomenų įvedimo formos papildytos naujais laukais. Šiuo metu baigiami derinti duomenų migravimo procesai tarp senos ir atnaujintos NKCIS versijos. Įgyvendinus šį projektą užtikrintas greitesnis ir platesnis įvykių fiksavimas NKCIS bei duomenų perdavimas į EUROSUR.

2022 m. baigtos vykdyti šios Nacionalinės Vidaus saugumo fondo 2014–2020 m. programos veiksmų įgyvendinimo plano priemonės:

- įgyvendinti projektai „Jūros stebėjimo sistemos atnaujinimas, I ir II etapai“. Įdiegtos ir integruotos naujos radiolokacinio, vaizdo stebėjimo ir apsaugos posistemės, serveriai ir darbo vietos regioninio bei vietinio valdymo padaliniuose, integruoti nauji radarai ir elektrooptiniai dieninio ir naktinio matymo davikliai, įdiegtos anomalijų, filtravimo posistemės, WEB serveris, įsigyta kompiuterinė įranga, dronas bei kitos priemonės, atnaujintas pagrindinis ir atsarginis duomenų perdavimo tinklas, avarinio elektros maitinimo įrenginiai; bendra įdiegtos įrangos vertė 6 130 085 Eur; Tarnybos jūros techninio stebėjimo sistema integruota į nacionalinę Integruotą jūros stebėjimo sistemą;

- įgyvendintas projektas „Pakrančių patrulinio katerio pirkimas“, įsigytas pakrančių patrulinis kateris su integruota vaizdo stebėjimo sistema ir priekaba kateriui transportuoti ir techninės priežiūros įranga, bendra projekto vertė 828 957 Eur;

- įgyvendinant projektus, „Pakrančių patrulinio laivo pirkimas“ ir „Greito reagavimo pakrančių patrulinio katerio pirkimas“ įsigytas pakrančių patrulinis 25 m ilgio laivas (vertė 3 895 360 Eur) ir greito reagavimo pakrančių patrulinis kateris su integruota vaizdo stebėjimo sistema ir priekaba kateriui transportuoti (bendra vertė 987 100 Eur), įsigyta papildoma techninė įranga.

Tarnyba 2022 metais vykdė pasirengimo ginkluotai gynybai organizacines priemones. Vykdytas pareigūnų karinis rengimas pagal Lietuvos kariuomenės vado patvirtintus reikalavimus (ataskaitiniu laikotarpiu karinio rengimo mokymuose dalyvavo 2092 pareigūnai), įsigyta NATO standartus atitinkančios ginkluotės, pareigūnų apsaugos priemonių, dalyvauta bendrose pratybose su Lietuvos kariuomene ir Šaulių sąjunga, parengti VSAT bendradarbiavimo su Lietuvos kariuomene planai ir vykdytos plane numatytos priemonės.

Tarnybos vadas

Rustamas Liubajėvas